



# Hongarije: verder op anderhalve

Marta Korintus

Hongarije is een van de nieuwe lidstaten van de Europese Unie. Marta Korintus belicht de geschiedenis van de Hongaarse kinderopvang.



De eerste voorzieningen voor jonge kinderen in Hongarije ontstonden meer dan 150 jaar geleden. Er ontwikkelden zich twee soorten centra: *bölcsöde* (voor kinderen jonger dan drie) en *óvoda* (voor kinderen tussen drie en zes jaar).

## Werken aan opvoeding

De eerste *óvoda* werd opgericht in Buda in 1828 door Teréz Brunszvik, na bezoeken aan scholen geleid door de Zwitserse en Britse pedagogen Pestalozzi en Wilderspin. Doel van het centrum was bescherming bieden aan kinderen uit arme gezinnen. De eerste *óvoda*-medewerkers waren vooral mannen. Hun taak bestond uit het opvoeden van kinderen en het stimuleren van de ontwikkeling van vaardigheden en emoties door de kinderen met liefde te omringen, door het goede voorbeeld te geven en door te zingen.

De eerste *bölcsöde* opende zijn deuren in Pest in 1852 met als doel te zorgen voor kinderen van arme, werkende moeders en bij te dragen tot de kwaliteit van het gezinsleven. Voor die tijd zeer progressieve doelstellingen. Werkende moeders brachten hun kinderen 's ochtends naar de *bölcsöde*, waar ze een bad kregen en werden onderzocht door een dokter. De kinde-

ren kregen er in de loop van de dag een maaltijd en konden er spelen onder toezicht van volwassenen.

## Staatssteun voor werkende moeders

Na de Tweede Wereldoorlog werd de ontwikkeling van voorzieningen voor jonge kinderen de verantwoordelijkheid van de staat. Er werden maatregelen ingevoerd om het aantal plaatsen in *bölcsöde* en *óvoda* te verhogen. In respectievelijk 1954 en 1953 werd de eerste nationale richtlijn voor het werken met kinderen in deze centra gepubliceerd.

In de jaren 1960 en 1970 werden heel wat nieuwe voorschoolse centra gebouwd. De systemen waren sterk gecentraliseerd en hielden weinig rekening met verschillende behoeften. Er werden centrale richtlijnen uitgevaardigd, waarin werd gestipuleerd hoe groot de ruimtes moesten zijn en over welke ruimtes een centrum diende te beschikken. Als gevolg van die richtlijn zagen vele nieuwe gebouwen er min of meer hetzelfde uit, of het nu *bölcsöde* of *óvoda* waren.

Als gevolg van de expansie in de jaren 1960 en 1970 werden vele *óvoda* gebouwd. Er was plaats voor bijna alle kinderen tus-

sen drie jaar en de schoolplichtleeftijd. Maar het aantal plaatsen in *bölcsöde* bleef veel lager. Een van de redenen daarvoor was de invoering van betaald ouder-schapsverlof.

Een daling van het geboortecijfer en financiële moeilijkheden leidden vanaf het midden van de jaren 1980 tot een vermindering van het aantal plaatsen en de sluiting van enkele centra. Tegenwoordig is er in de *bölcsöde* plaats voor acht of negen procent van de kinderen jonger dan drie. In de *óvoda* kan ongeveer 90 procent van de drie- tot zesjarigen terecht.

## Na het communisme

Het overgangsproces, dat begon in 1989, leidde tot de afschaffing van het staats-eigendom en een gemoderniseerde economie. Die veranderingen zorgden op hun beurt voor wijzigingen in de arbeidsorganisatie, wat resulteerde in verschillende werkregimes, atypische werkuren, uiteenlopende werkgeveerseisen en verschillende behoeften ten aanzien van de publieke dienstverlening. Diversificatie werd een prioriteit.

*Bölcsöde* en *óvoda* begonnen met het aanbieden van flexibele openingsuren, het leveren van extra diensten en ze stelden



# bouwen eeuw kinderopvang



*Na de Tweede Wereldoorlog werd de staat verantwoordelijk voor de voorzieningen voor jonge kinderen.*

zich open voor ouders en gemeenschap. Ouders werden meer betrokken bij de centra en het pedagogisch beleid werd hervormd. De toegankelijkheid voor kinderen met speciale behoeften nam toe.

De personeelssituatie is echter steeds problematischer aan het worden. De meeste begeleiders zijn wel gekwalificeerd, maar de opleiding van de *bölcsöde*-medewerkers is minimaal. Het opleidingsniveau van de opvoeders in de *óvoda* ligt gelukkig hoger: zij hebben een diploma hoger onderwijs op zak. En het ziet er naar uit dat de opleiding van het *óvoda*-personeel nog zal verbeteren als gevolg van de hervorming van het hoger onderwijs. Maar daarmee zijn de begeleiders van de kinderen jonger dan drie niet geholpen. Het personeel in zowel *bölcsöde* als *óvoda* is bijna exclusief vrouwelijk. De gemiddelde leeftijd van de medewerkers neemt toe en de jongere generatie lijkt niet van plan in hun voetsporen te treden. Het is nu van groot belang het prestige van het werk te vergroten en te zorgen voor een beter salaris en een betere opleiding en arbeidsvoorwaarden, zodat nieuwe medewerkers kunnen worden aangetrokken.

In het huidige gedecentraliseerde systeem is de lokale overheid verantwoordelijk

voor het aanbieden van kinderopvang. Het aanbod aan voorzieningen varieert van streek tot streek. In landelijke gebieden zijn soms helemaal geen voorzieningen.

Vroeger voorzagen bedrijven in een substantieel aandeel van de kindplaatsen maar vandaag bieden zij nog maar heel weinig plaatsen aan. Hoewel niet-gouvernementele organisaties voorzieningen kunnen ontwikkelen, gebeurt dat maar zelden. Verder komt de gastouderopvang maar langzaam van de grond. Het inkomen van de meeste gezinnen ligt nog te laag om kinderopvang te kunnen betalen.

Met de toetreding van Hongarije tot de Europese Unie rees de hoop dat een aantal van deze moeilijkheden konden worden overwonnen, door subsidies voor een betere opleiding van de begeleiders en voor de bouw van nieuwe centra. Die Europese subsidies blijken inderdaad belangrijk, zowel op praktisch als op symbolisch vlak. Door de steun van Europa beseffen de begeleiders van jonge kinderen dat hun werk belangrijk is en gewaardeerd wordt.

*Marta Korintus is directeur onderzoek van het Nationaal Instituut voor Sociaal Beleid en het Gezin in Budapest*

## Portét van het kindercentrum in Szekesfehervar

Het kindercentrum in Szekesfehervar is elke dag van 7 tot 17 uur geopend. Behalve voltijdse opvang voor 72 kinderen biedt het centrum de volgende diensten:

- **Crèche:** niet-structurele opvang voor kinderen van wie de moeder werkt, studeert of behoefte heeft aan wat rust.

- **Moeder-peutergroep:** van 8 uur tot 16 uur, van maandag tot vrijdag.

- **Bijeenkomsten voor ouders:** gesprekken over thema's als gezond leven, djèten, kinderen.

- **Speel-o-theek**

- **Afhaalmaaltijden**

- **Thuisopvang:** opvang voor kinderen tot 14 jaar (bijvoorbeeld als een kind ziek is en geen van beide ouders thuis kan blijven)

- **Een adviescentrum voor ouders:** ouders kunnen hier tijd doorbrengen met hun kinderen of problemen bespreken. Regelmatig worden er bijeenkomsten georganiseerd voor ouders over door hen aangedragen onderwerpen.

- **Erkende cursussen voor kandidaat-opvanggezinnen:** het centrum is een van de weinige organisaties die de verplichte 40 uur durende voorbereidende cursus voor opvangouders aanbiedt – een relatief nieuw fenomeen in de Hongaarse kinderopvang.

- **Adviesdienst voor opvanggezinnen:** pas gekwalificeerde opvangouders kunnen hier terecht voor advies over praktische zaken.

- **Adviesdienst voor lokale overheden geïnteresseerd in opvang bij opvanggezinnen:** hier krijgen lokale overheden advies over de manier waarop zij de opvang bij opvanggezinnen verder kunnen ontwikkelen.